

FÉLHOMÁLYOS MÁRAMAROSI TEMPLOMOK MÉLYÉN

⊕ SZÖVEG: BOTTLIK ZSOLT, KÉP: KEREKES ISTVÁN

Románia lakossága köztudottan nem csak román nemzetiségűekből áll. A népszámlálási adatok szerint majd' másfél milliós magyarság jelenlétéről itthon mindenki tud. Kevésbé ismert azonban, hogy a 60 ezres létszámú – a hivatalos megfogalmazás szerint – ukrán lakosság a cigányok (romák) és a magyarok után a harmadik legnagyobb kisebbségi csoport. Meglehetősen kevésbé ismert néprajzi, társadalmi környezetük, valamint vallási életük mindennapjai igen sok érdekes, nehezen megválaszolható és értelmezhető kérdést vetnek fel...

Zavarba ejtő bizonytalanság

A romániai „ukránok” háromnegyede az ország északi részén, Máramaros és Suceava megyékben él, egyes helyeken ma is kizárólagos többségben. Legnagyobb számban a máramarosi Visó-völgyi településeken: Havasmezőn (Poienile de sub Munte/Rus'-Pol'ani (9696 ukrán lakos [97%]), Visóoroszin (Ruscova/Ruskova) (4578 fő [94%]), Oroszkőn (Repedea/Kriv'ij (4650 fő [98%]), illetve a Tisza menti Felsőronán (Rona de Sus/Bisn'a Rivn'a (3745 fő [96%]) és Pálosremetén (Remeți/Remeta (2174 fő [89%]) koncentrálódnak.

Sajátos identitásuk és vallási tarkaságuk szinte zavarba ejtő, mindenképpen elgondolkodtató. Önazonosságuk kifejezetten bizonytalan, ennek jele – többek között – népnevek tarkasága is. A román politika hivatalosan ukránnak tekinti őket, így találunk rájuk a népszámlálási statisztikában is. Am sokkal indokoltabb őket ruszinnak, vagy a ruszinok egy néprajzi csoportjának, huculnak nevezni, míg ők magukat inkább ukrán anyanyelvű, román nemzetiségűként határozzák meg – ha egyáltalán értelmezhetőnek tekintik az erre vonatkozó kérdéseket... Jóllehet egymás között egy igen sajátos keleti szláv dialektust beszélnek, ez azonban viszonylag távol áll az Ukrajnában hivatalosnak tekintett államnnyelvtől.

Vallásilag is hasonlóan kaotikusnak látszó a helyzet. Többségük a román ortodox egyház keretén belül létrehozott, Máramarossziget központtal működő ortodox vikariátus híve. Jelentős azonban a II. világháború után betiltott görög katolikus vallás követőinek száma is, különösen a rendszerváltást követő időszakból, amikor újra működni engedték Romániában e felekezetet. Ráadásul a kisegyházak (adventisták, pünkösdisták) hívei között is igen magas az arányuk.

MISE. A vasárnapok kötelező programja...
Aki későn érkezik, annak már csak kint jut hely

Egyházváltás

E különleges helyzet értelmezéséhez leginkább történelmi folyamatokhoz kell visszanyúlni. A Kárpát-medencébe kerülve a nyugati orientációjú Magyarország kezdetben ortodox lakosaiként egyre távolodtak kibocsátó területük keleti típusú kulturális környezetétől. Ennek legélesebb eseménye a 17. századra tehető, amikor a lengyel területeken élő keleti szlávokat követve a görög katolikus egyházszervezethez csatlakoztak. Megtarthatták liturgiájukat, de elismerték a római pápa vezető szerepét, így lényegében adminisztratív módon növelték a katolikus egyház híveinek reformáció idején megcsappant számát...

A SZENTEK KÖZÖTT
Fiatalasszonyok a karzaton

Nemzeti egység, nemzeti önazonosság nélkül

Az értelmiségi réteggel csak alig-alig rendelkező népcsoport a 19. századi nemzetné válás folyamatát sajátos módon élte meg. A kultúrák metszéspontjában, illetve azok perifériáján fekvő térségben a nemzeti egység felé tartó lépések nem voltak elég erősek ahhoz, hogy egy szilárd öntudattal rendelkező csoport alakulhasson ki, az I. világháborút követően pedig a történelmi magyarországi településterületük feldarabolódott, és a különböző országokhoz kerülő csoportjaik a többségi nacionalizmussal kerültek szembe.

Így történt ez Romániába szakadt töredékükkel is. Általános peremhelyzetük és az elzárt szomszédságban élőkhez alig kötődő, gyér személyes és kulturális kapcsolat okán Ukrajnát nem tekintik anyaországuknak. Nyelvük megmaradt a mindennapi kommunikáció népnyelvi dialektusának szintjén.

ISMERKEDÉS A KÖRÜLMÉNYEKEL

A legifjabb nemzedék még csak érdeklődve figyeli, mi zajlik körülötte, miközben a szülők a szertartásra koncentrálnak

HAGYOMÁNYOK ÚTJÁN. A férfiak fedetlen, míg a nők fedett fővel kell részt vegyenek a szertartásokon. Az ortodox liturgiát követő templomokban ez a mai napig szigorúan élő szabály

A ruszinok önállóságának, elkülönülésének talán legbiztosabb megjelenési formáját, a görög katolikus vallást a II. világháborút követően – politikai okokból – nemcsak Ukrajnában, hanem Romániában is betiltják, a híveket pedig visszatérítik az ortodox felekezethez (ráadásul egyik környező országban sem ismerték el őket önálló etnikumként). E folyamat a romániai keleti szlávoknál a helyiek visszaemlékezései szerint (a nagyon hasonló liturgia miatt) tulajdonképpen zökkenőmentes volt, ám bizonyára nem erősítette az amúgy is gyenge nemzeti önazonosságukat... A rendszerváltás után továbbra sem valósult meg ruszin-létük elismerése, és hiába szerveződhetett újjá a görög katolikus egyház, korábbi ingatlanjaik jelentős részét nem kaphatták vissza, emiatt előbbi pozícióikat sem sikerült visszaszerezni. Ez nagy valószínűséggel elősegítette körükben a protestáns kisegyházak térhódítását.

E kulturális, vallási, nyelvi képlékenység és szétszórtság ezt a maroknyi kisebbséget várhatóan továbbra is a modern nemzetek árnyékában tartja majd...⊕

